

Recenze — Рецензии — Reviews

A. G. Chripkova — A. V. Zaporožec (red.)

Dieta v predškolskom veku. Vydavateľstvo „Pedagogika“, Moskva 1979, 416 str.

Touto knihou začína cyklus štyroch kníh „Svet detstva“, pojednávajúcich o vyvíjajúcej sa osobnosti dieťaťa od narodenia až po dospelosť. Táto prvá kniha pojednáva o pedagogických a psychologických otázkach psychického rozvoja dieťaťa od narodenia do siedmeho roka. Autorský kolektív tvorí až 21 popredných sovietskych psychológov, pedagógov a fyziológov. K problémom rozvoja osobnosti predškolského dieťaťa pristupujú komplexne a všímajú si tento proces v podmienkach ideovej, pracovnej a mravnej výchovy. Kniha je určená širokému okruhu čitateľov.

V predslove prezident Akadémie pedagogických vied ZSSR V. N. Stoletov vyzdvihuje úlohu rodiny pri formovaní mladého človeka, pričom zvlášť zdôrazňuje výchovu prácou. Zdôrazňuje aktuálny problém pedagogického a psychologického vzdelávania všetkých, ktorí sa dostávajú do kontaktu s výchovnými problémami dorastajúceho pokolenia. V tejto súvislosti cituje slová K. D. Ušinského: „Skoro všetci uznávajú, že výchova potrebuje trpezlivosť, niektorí predpokladajú, že vyžaduje špeciálne vrodené schopnosti, ale len málo je tých, ktorí dospeli k presvedčeniu, že okrem trpezlivosti, vrodených schopností a návykov sú ešte nevyhnutné aj vedomosti.“

Úvodná časť, resp. prvá kapitola knihy je venovaná poznávaniu dieťaťa od narodenia, resp. od počatia až do siedmeho roka a rozboru výchovného procesu vo všeobecnejšej rovine. Autori podčiarkujú význam cieľavedomého výchovného formovania vyvíjajúceho sa ľudského jedinca a kritizujú rôzne nesprávne ponímanie výchovy; zamietajú fatalizmus, koncepcie spontánneho vývinu i rekapituláciu teóriu. Nič z toho, čo dosiahlo ľudstvo počas svojho vývinu nepatrí od narodenia žiadnemu jedincovi — všetko toto môže sa dosiahnuť len v procese cieľavedomej a systematickej výchovy.

Druhá časť (kapitola) publikácie nesie názov „U kolísky dojčata“. Všíma si vývin plodu do narodenia vo vzťahu k organizmu matky a poukazuje na dôležitosť ochrany jej nervového systému. Uvádzajú sa tu faktické poznatky, že od 28. do 49. dňa od počatia je plod osobitne vnímavý ku všetkým škodlivým vplyvom — jedom. Nikotín a alkohol v tele matky škodia však plodu aj v ostatnej dobe tehotenstva. Tiež je v tomto čase nebezpečné „domáce ordinovanie liekov“, na ktoré si mnohé ženy zvykli.

V ďalších pasážach tejto časti knihy pojednáva o úspechoch a prínosoch vo fyzickom a psychickom rozvoji dieťaťa do jedného roka, kedy už začína obdobie rozvoja reči a pohybových schopností. Autori poukazujú na dôležitosť telesných cvičení. Na str. 88—90 uvádzajú komplex cvičení pre dojčatá v jednotlivých úsekoch prvého roka ich života. Sú doplnené názornými pomôckami — obrázkami. Uvádza sa tu základný vhodný denný poriadok dojčata, vhodné spôsoby krmenia, odievania, upravovania postieľky a pod.

Tretia časť (kapitola) pojednáva o rannom detstve, teda zahrňuje druhý a tretí rok života dieťaťa. Popisuje prvé krôčiky dieťaťa, jeho oboznamovanie sa so svetom vecí i ľudí, spôsoby hrových činností, rozvoj reči a pod. Osobitná pozornosť je venovaná pro-

blematike „krízy troch rokov“, formovaniu vedomia vlastnej osoby, sebavedomia dieťaťa na pozadí formovania sa celej jeho osobnosti. Čitateľ sa nielen dozvie zaujímavé poznatky, ale osvojuje si i vedomosti, ako správne s dieťaťom tohoto veku komunikovať a výchovne usmerňovať.

Štvrtá časť (kapitola) pojednáva o predškolskom detstve, t. j. o fyzickom a psychickom rozvoji dieťaťa vo veku od troch do siedmich rokov. Všíma si hrových činností detí, telesného rozvoja a telesnej výchovy, vytváranie hygienických a kultúrnych návykov a iné. Zvýšená pozornosť sa venuje rozumovému rozvoju a rozvoju reči i formovaniu mravných citov a prvkov mravného jednanja. V pasáži „Dieťa a krásno“ sa hovorí o začiatku účinnej estetickéj výchovy. Uvádžajú sa tu zaujímavé poznatky, napr. že skôr, než na čokoľvek iné, reaguje dieťa na spev matky, sústreďuje svoje vnímanie na pestrý svet hračiek. Všetky druhy umenia by mali primerane už od predškolského detstva vchádzať do života dieťaťa. Umelecká hračka, rozprávka, hádanka, príslovie, pieseň, obrázok, vkusné dekorácie — to všetko sú cenné podnety pre postupné oboznamovanie sa dieťaťa s umením. Autori výchovu k umeniu vyzdvihujú veľmi vysoko a zdôrazňujú jeho potrebu už v tomto veku. Pri vnímaní okolitého sveta treba dieťa viesť k všimaniu si všetkého krásneho a keď začína samo zobrazovať svet, treba s ním hovoriť, prečo sa rozhodlo zobrazovať zvolený predmet, čo ho na ňom zaujalo, viesť ho k hodnotnému vnímaniu a tvorivej činnosti. V kontaktoch s dieťaťom sa tu vyžaduje veľká taktosť a nie kategorické príkazy a rozkazy.

„Pred školou“ je záverečná, piata časť (kapitola) hodnotenej publikácie. Autori venujú pozornosť systematickej a premyslenej príprave dieťaťa pre vstup do školy. Za nesprávne považujú mechanické hromadenie vedomostí u dieťaťa. Predkladajú jednoduchý systém, ako oboznamovať deti so základmi počtárskych úkonov a vysvetľujú ako ich oboznamovať so samotnými číslami. Všade sa uvádza veľa konkrétnych príkladov. Uvádžajú sa tiež rôzne hry s číslami, ktoré pomáhajú rozvíjať matematické myslenie detí. Ďalej sa uvádzajú spôsoby, ako viesť deti k chápaniu základov gramatiky, rozlišovať jednotlivé hlásky a iné zvukové podnety. Uvádžajú sa i schémy, ako deti naučiť zvukovej analýze najprv jednoduchých a neskôr viacslabičných slov. Až keď dieťa pozná jednotlivé zvuky, ako hlásky a spoluhlásky, možno ho učiť poznávať ich jednotlivé písmenové označenie a až potom prejsť k učeniu písma. Nezabúda sa ani na úlohu senzomotorickej obratnosti, ktorá sa m. i. rozvíja aj kreslením. Detiskú spontánnu kresbu treba usmerňovať, viesť ich ku kresbe kruhu, elipsy, rôznych symetrických čiar a pod. Žiada sa ešte poznamenať, že príprava dieťaťa na školu je realizovaná z aspektu sovietskeho školského systému, kde deti vstupujú do školy v siedmom roku života, preto má aj iný obsah ako v našich podmienkach.

V celkovom pohľade možno o hodnotenej knihe konštatovať, že systematicky a komplexne vedie čitateľa k tomu, aby jednak dokonale poznal svet dieťaťa od narodenia po vstup do školy a jednak vedel dieťa chápať v jeho vekovej špecifčnosti a výchovne ho usmerňovať v súlade s najnovšími poznatkami pedagogickej a psychologickéj vedy. Publikácia má aj vynikajúcu grafickú úpravu s množstvom farebných ilustrácií a je písaná nekonvenčným jazykom, ktorý zaujme veľmi široký okruh čitateľov a sprostredkuje im veľké množstvo poznatkov.

Josef Kuric

A. G. Chripkova — V. V. Davydov (red.)

Mladší žiak. Vydavateľstvo „Pedagogika“, Moskva 1931, 400 str.

Publikácia „Mladší žiak“ je druhou kolektívnou prácou, vydávanou v cykle „Svet detstva“ a je venovaná problému duševného rozvoja žiaka v podmienkach školského vyučovania a výchovy. Autorský kolektív tvorí 19 popredných sovietskych psychologov a pedagógov a od 13-stich ďalších boli použité materiály. Hneď úvodom treba povedať, že publikácia má neobvyklú, novátorskú formu podania vedeckých poznatkov a vysokú úroveň má rovnako aj grafická úprava. Určená je širokej čitateľskej obci.

Autori venujú mimoriadnu pozornosť vstupu dieťaťa do školy — obdobiu, keď sa pred ním otvára nový svet školských povinností; mladší žiak je tu sledovaný vo svojom vývine a rozvoji osobnosti v podstate od siedmeho do desiateho roku života, pri-